

A Négyszögletű Kerek Erdő előadásának plakátja és képei. Kabóca Bábszínház, Veszprém, 2015. Fotók: Peka Roland

Szántó Viktória

A NÉZŐNEK LEGYEN ASSZOCIÁCIÓS LEHETŐSÉGE

BESZÉLGETÉS BARTAL KISS RITÁVAL

Bartal Kiss Rita rendezésében mutatták be Lázár Ervin meséjét, *A Négyszögletű Kerek Erdőt* a veszprémi Kabóca Bábszínházban. A színház különleges helyzetben van: nemcsak felújított régi épületüket kell ismét belakniuk, de az új színészekkel bővült csapatnak is össze kell csiszolódnia. Bartal Kiss Ritával beszélgettünk a próbákról, az előadásról.

– *Az előadás egyik erőssége a vizualitás, hogyan alakult ki ennek koncepciója, miként jellemeznéd azt?*

– Tárgyjáték és élőjáték egyaránt jellemzi az előadást. Az mozgatott bennünket Szabó Attila íróval és Miareczky Edit tervezővel, hogy a Négyszögletű Kerek Erdő az a menedék, ahová a történet hőseit a hétköznapi világból Mikkamacka egy olyan helyre viszi, ami a képzelet és a mese szabályai szerint működik. Az erdőlakók mindannyian különös, különc egyéniségek, akik arra kényszerülnek, hogy a világban el nem ismert értékeiket az erdő zárt világában éljék meg, és a külvilág kizárásával egy közösséget hozzanak létre, amelynek fő mozgató rugója az elfogadás. A Négyszögletű Kerek Erdő-kötetben olyan kulcsfontosságú motívumok kerülnek középpontba, amelyek a Lázár Ervin teremtette mesei mitológia fontos alapelemei.

A bábszínházi adaptációnak nehezen adta meg magát Lázár Ervin mesefolyama, mert a nyelvi humort és a mese csodálatos költészetét megjeleníteni a színpadon úgy, hogy megmaradjon a humor, a gondolat, a nyelvi lelemény, igen nagy munka volt. Komoly előkészítő folyamat előzte meg a próbaidőszakot, hosszú-hosszú beszélgetéseken vagyunk túl. Egy idő után azt éreztük, hogy az általunk elképzelt előadás nem viseli el a konkrét arcokat, kezeket, lábakat – elvonatkoztatottabb formákat kellett keresnünk. Persze meg lehet úgy is jeleníteni Nagy Zoárdot, hogy készítsünk egy lépegető fenyőfát, akinek egyszer csak lesz két lába, majd elindul. Ez is egy lehetséges út, de nekünk most inkább az a belső tulajdonság

volt fontosabb, ami miatt a karakterek ebbe az erdőbe kerültek. Lázár Ervin ezt az elvágódó embertípust egy fába ültette, aki gyökeret ereszt és nem tud elmenni. Ez nagyon költői. Alkotótársaimmal megpróbáltunk egy kicsit az író logikájával gondolkodni. Tárgyaink azokat az attribútumokat jelenítik meg, amelyek jellemzőek az adott szereplőkre, majd ezek kerülnek játékba az előadás során, ezekkel bábozunk. Amikor Erzár király – Lázár Ervin saját magát nevezte így a naplójában – megérkezik az Erdőbe, egy furcsa közösségben találja magát, amelynek tagjai történeteik mesélésekor a rájuk jellemző attribútumokkal mondják el azokat. Így alakult ki a az előadás vizuális koncepciója. A díszlet szinte vonalas elemekből áll, négyzet és körforma, gumiszalagokkal kiegészítve, inkább a fantázia teszi hozzá az új helyszíneket.

– *Ez által geometriai formákat tudtatok megjeleníteni.*

– Igen. Ez alakult ki a leggyorsabban, valahogy mindhármunknak nagyon megtetszett ez az egyszerűség.

– *Az előadás dramaturgia Szabó Attila, a tervező Miareczky Edit. Mikor megkaptad a felkérést, mi volt az a művészi minőség, ami miatt tudtad, hogy ezt a történetet velük szeretnéd elmondani?*

– Attilával sokat dolgozom, számos előadásomnak volt a meseírója, írója vagy dramaturgia. Edittel régóta szeretünk volna együtt dolgozni, de valahogy mindig elkerültük egymást – most végre sikerült. Nagyon szeretem Edit játékosságát és az egyik letehetségesebb fiatal tervezőnek tartom, tud bábosan gondolkodni és izgalmas formavilágot hoz létre minden tervezésében. Most kreativitása másik oldalát kellett megmozgatnia, tárgyakat kellett átformálnia, a próbafolyamat alatt sok mindent – amit még az asztalnál találtunk ki – elvetettünk. Műhelymunka is volt ez a próbafolyamat. Vágyom arra, hogy egy olyan színházban dolgozhassak,

*A Négyszögletű Kerek Erdő,
2015.
Rendezte: Bartal Kiss Rita,
tervező: Miareczky Edit,
Zene: Bakos Árpád.
Kabóca Bábszínház,
Veszprém*

amely műhelyszínház is egyben, nemcsak repertoár színház. Ahol nemcsak az a feladat, hogy kiszolgáljuk a bérleteseket, hanem vezethetjük is a gyerekeket, a pedagógusokat vagy a szülőket valami másfajta ízlés felé, mint amit a kereskedelmi televíziók világa nyújt.

– *Legyen így! Tetszik az, hogy a darabban használt tárgyak nem preparáltak, hanem önmaguk valójában használjátok őket. Mert a tárgyanimációnak két útja van manapság: amikor preparált tárgyakkal bábozol, és amikor a tárgy saját fizikalitását működteted. Ez tudatos koncepció volt?*

– Igen, de azért beleestünk abba a csapdába, például Ló Szerafinnál, hogy összekötöttünk egy lovat sálakból, csipeszekből, ami jól nézett ki, de amikor végigmentünk az előadásban, annyira más volt, mint az összes többi játék, hogy azt mondtuk: keressünk egy másik formát. Ami viszont most született meg egyetlen kendővel, az nagyon megrázó és szép, vizuálisan kifejező. Szeretem még az előadásnak azt az elemét, amikor hat színész alkot, mozdít meg egy figurát, konkrétan Kisfejű Nagyfejű Zordonbordont, aki a humortalan, korlátolt gondolkodású világnak az emblemikus megtestesítője. Az egy kreatív, szép munkafolyamat volt, a társulat különböző tárgyakkal alkotta meg a színpadi képet. Ezek a vizuális jelek olyanok, mint Archimboldo képei.

– *Mit jelent neked maga a történet?*

– Attila körülbelül tíz változatot írt, mire úgy éreztük, hogy megtaláltuk azt a színdarabot, amiben ma is, 2015 őszén aktuális lehet Lázár Ervin. Érvényes, hiteles emberi gondolatokat, problémákat közvetít, pedig ez a történet már elég régen íródott. A kötet minden meséje csodálatos, mégis úgy döntöttünk, hogy az elsőt, a *Fussunk a szomorúság elől!* címűt készítjük el, mert mind a hármunknak nagyon fontos volt a mondani-valója. Az is fontos, hogy nem direkt módon, hanem metaforikusan beszéljünk erről a gyerekeknek, egy mesén keresztül. Azt remélem, hogy az előadás minden erkölcsstan óránál vagy tankönyvnél többet ad majd, és szerintem így kellene a gyerekeket megszólítani, nem pedig didaktikus szólamokkal. Lázár Ervin írásai fontosak az életemben, sokszor olvasom újra meséit, novelláit. Jó lenne, ha a felnőtteknek szóló műveit is többen ismernék. Nagyon örültem, hogy Székely Andrea (a Kabóca Bábszínház igazgatója) Lázár Ervin meseadaptációt kért tőlem, most úgy érzem, hogy már az egész csapat jól fut a szomorúság elől.

(Bemutató: Kabóca Bábszínház, Veszprém, 2015. 10. 11.)

THE AUDIENCE SHOULD HAVE THE FREEDOM TO MAKE CONNECTIONS

The Kabóca Puppet Theatre of Veszprém presented plays based on stories in Ervin Lázár's fairy tale, *The Four-Square Round Forest*. All were directed by directed by Rita Bartal Kiss who particularly emphasized the message in *Let's Run Away from Sorrow!*

The Four-Square Round Forest is a refuge where various peculiar people with values alien to the outside world have been forced to live in the closed world of the forest. Here, away from conventional society, they establish a community whose main value is tolerance. Every story in the book explores enduring human problems and conveys genuine human ways of dealing with them, but engages the children in the audience metaphorically by way of the story. It is a particular challenge to present the author's linguistic humor and the story's wonderful poetry on stage. Often this is done indirectly using both objects and live actors in the performance.